

SYKE/2023/105-1

**Finsk-svenska gränsälvskommisionens yttrande gällande miljökonsekvensbeskrivningen till ändrade svenska havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet**

Gränsälvskommisionen tackar för möjligheten att avge ett yttrande i frågan. I ett tidigare samrådsskede gav kommissionen ett yttrande:

[2023-12-20 yttrande till HaV forslag-till-andrade-havsplaner](#)

**Situationen för vild lax i Bottenviken**

I konsekvensbeskrivningen konstateras följande:

*"Situationen för vild lax i Bottenviken har förbättrats sedan ett par decennier, och uppvisar idag god status, medan bestånden längre söderut generellt blir svagare. Minskat fiske har tillsammans med andra åtgärder lett till minskad dödlighet under senare år, men det finns bekymmer med sjukdomsrelaterad dödlighet i flera älvar."*

Kommisionen lyfter att detta är något daterad information. Vid skrivande stund är status för Torne älvs lax efter de två senaste somrarna oroväckande dåligt. Enligt senaste årets rapport *"Torneälvens bestånd av lax, havsöring och vandringsik – gemensamt svensk-finskt biologiskt underlag för bedömning av lämpliga fiskregler under 2025"*<sup>1</sup> som görs årligen i samarbete mellan SLU och finska Naturresursinstitutet (LUKE):

*"Preliminära data från 2024 indikerar en fortsatt svag återvandring av lax till många vattendrag i Bottniska viken, däribland Torneälven. Det är i dagsläget oklart vad som ligger bakom denna förändring, men en fortsatt försämrad naturlig havsöverlevnad, eventuellt i kombination med senarelagd könsmognad, utgör en sannolik förklaring som dock behöver utredas."*

*"Den nedåtgående trenden i mängden lekvandrare sedan 2021 är klart oroande, och det finns dessvärre en uppenbar risk att de senaste årens beståndsutveckling kan utgöra inledningen på en nedåtgående trend för beståndet."*

*"Torneälvens laxbestånd uppvisade länge en positiv utvecklingstrend där storleken på återvandringen och smoltproduktionen innebar att beståndet låg vid eller över MSY-nivån. Återvandringen av lekfisk 2023 och 2024 har dock varit anmärkningsvärt svag och betydligt lägre än Ices prognoser, vilket högst sannolikt förklaras av en försämrad naturlig havsöverlevnad (se avsnitt 2.1). De svaga återvandringarna av lax 2023–2024 förväntas resultera i en smoltproduktion som om några år ligger under beståndets MSY-nivå och de något högre nationella målnivåer som angetts av Sverige och Finland (figur 2.8)."*

Kommisionen noterar att den senaste forskningen pekar på en försämrad havsöverlevnad för Torne älvs lax och det finns risk för en negativ beståndsutveckling för de kommande åren. Med detta i åtanke lyfter kommissionen att det är särskilt viktigt att agera enligt försiktighetsprincipen. Denna negativa framtidsutsikt bör hållas i åtanke vid bedömning av möjlig påverkan från planerad vindkraft till havs då laxbestånden kan visa sig tåla mindre negativ påverkan än det som bedömts baserat på litteraturstudier.

## Havsbaserade vindkraftens påverkan på lax

Ur samrådsunderlaget:

*"Frågan om hur havsbaserad vindkraft kan påverka lax lyftes i samrådet för havsplanerna. Havs- och vattenmyndigheten gav därför SLU Aqua i uppdrag att göra en sammanställning av nuvarande kunskapsläge baserad på tillgänglig forskning om risken för påverkan från havsbaserad vindkraft på vandrande lax (Koehler m.fl., 2024). Bedömningen baseras på litteratur om laxens biologi och om påverkansfaktorer från havsbaserad vindkraft. Det finns i dagsläget inga vindkraftsparker där det förekommer lax i svenska hav för att kunna studera faktiska effekter, och inte heller några undersökningar från vindkraftsparker i andra länder. Enligt nuvarande kunskapsläge bedöms risken som låg att vandrande lax påverkas negativt, om vindkraftsparker anläggs med bottenfasta fundament med ett långt avstånd mellan tornen och lokaliseras i utsjön på ett inte alltför grunt vattendjup (mer än cirka 30 meter)."*

Kommissionen noterar att det ännu saknas praktisk erfarenhet om havsbaserad vindkraft för att kunna bedöma faktisk påverkan på lax i Bottenviken och Östersjön. En faktor som försvårar bedömningen av påverkan är mängden havsbaserad vindkraft som planeras i det hela större internationella Östersjö-området och kumulativa effekter som kan uppstå via en sådan storskalig förändring av havsmiljön.

## Kumulativa och gränsöverskridande effekter

I samrådsunderlaget konstateras följande:

*"Om vindkraftsparker etableras i flera av de mer kustnära energiområdena finns risk för kumulativ negativ effekt på både fiskelek och förutsättningar för laxvandring."*

*"Osäkerheten kring utvecklingen av finsk havsbaserad vindkraft gör det svårt att bedöma risken för kumulativa effekter, men generellt föreligger risk för påverkan främst i grundare kustnära vatten. När det gäller bestånden av vandrande lax är havsområden både i Sverige och Finland betydelsefulla."*

Vidare beskriver Havs- och vattenmyndigheten att:

*"Sammanlagt bedöms havsplanerna inte ha någon betydande negativ effekt på fisk inom havsplaneområdena. Effekterna kan dock variera något mellan olika områden. "*

Kommissionen understryker det som denne redan kommenterade i första yttranderundan, att det är omöjligt att ta ställning till föreslagna energiområden utan att ta hänsyn till helheten av energiområden i hela Bottniska viken samt Östersjön. Det finns fortfarande ett behov för en bedömning av kumulativ påverkan från samtlig planerad vindkraft i gränsöverskridande havsbassängen i fråga. För en sådan mer strategisk bedömning av påverkan från all planerad havsbaserad vindkraft krävs det ett gott gränsöverskridande samarbete med de andra Östersjöländerna.

*Yttrandet har beretts av kommissionens vatten- och miljöingenjör Simja Lempinen. Kommissionen har godkänt yttrandet via e-post t.o.m. 11 maj 2025 och yttrandet har sparats i ACTA diariehanteringssystem.*

Finsk-svenska gränsälvskommisionen

Referens

<sup>1</sup> <https://www.fsgk.se/wp-content/uploads/2025/03/Biologiskt-underlag-Tornealven-2025-final.pdf>